

جهان پر اسرار مورچگان

- ✽ خواستههای فطری انسان
- ✽ زحمات مورچه‌شناسان
- ✽ از قدیمی‌ترین جانوران کرهٔ خاک
- ✽ اعتراض قابل توجهی بمذهب داروین
- ✽ یکی از بن‌بست‌های علم امروز

زندگی مورچگان مانند زندگی زنبور عسل بسیار جالب و شگفت‌انگیز است؛ همان‌طوریکه سابقاً تذکر داده‌ایم، افرادی باین قبیل مسائل یعنی مسائلیکه دارای نفع مادی نیست ممکن است با نظر حقارت‌بنگرند و همیشه در جستجوی مطالبی باشند که گوشه‌ای از منافع مادی آنان را تأمین کند، این افراد به کلیهٔ پدیده‌های علمی با نظر استفادهٔ مادی نگاه می‌کنند، حتی اگر صحبت تسخیر فضا و تسلط بر کرهٔ ماه و زهره و مریخ بمیان بیاید؛ باز هم چنین فکر می‌کنند؛ اگر منظومه‌های جهان هستی، کهکشانهای عظیم و اقمار سیارات بدست ما بیفتد برای تأمین لذات جسمانی و منافع و منافع مادی، میدانار و وسیعتر و جولانگاه پهناورتری در اختیار خواهیم داشت؛ اشیاء بزرگه اینها در این است که خواستههای فطری انسان راتنها در چهار دیوار مادیت محصور میدانند، اینها بارزش واقعی انسان پی نبرده‌اند؛ اینها بسرمایه‌های فطری و ذخائر خدادادی که در گنجینهٔ وجود انسان قرار داده شده است واقف نیستند، اینها اگر دقت مینمودند (اگر فرصت تحقیق و دقت در اینگونه مسائل داشتند) متوجه میشدند که خواسته‌های فطری بشر منحصر بمطالب مادی نیست بلکه روح بلند پرواز و فطرت عالی وی میخواهد هر روز بر مرتاز و اسرار جدیدی از کتاب هستی واقف شود؛ و هر لحظه قلبی از مجهولات بگشاید و قدمی در راه علم و اکتشاف پیش برود.

همین فطرت خداداد است که دانشمندان بشر را وادار ساخته که محرومیت مادی را بر خود هموار سازند و با نشاط و حرارت توصیف ناپذیری در تحقیق مسائل جهان خلقت بسرایی گشودن قفل‌های اسرار و پی بردن بدقایق صنع آفریدگار بکوشند ، جمعی با پشتکار عجیبی عمر خود را در شناختن اسرار آسمانها گذرانده‌اند عده‌ای با فعالیت خستگی ناپذیری در پشت میکروسکوپها با زندگی اسرار آمیز جانداران ذره بینی سرگرم گردیدند گروهی موی خود را در راه مطالعه اسرار زندگی حشرات از قبیل موریا نه و مورچه و زنبور عسل سفید نمودند گروهی با تعمق و دقت کاملی برای پی بردن بقوانین و مقررات زندگی بشر بعلم قفه و تفسیر وحدیث پرداختند صفحات تاریخ زندگی این دانشمندان را که ورق میزنیم جز رنج فراوان و محرومیت از لذائذ مادی چیزی بچشم نمیخورد و تحمل همین محرومیتها و رنجها ما را بخواسته های فطری انسان راهنمایی میکند . **زیرا تحصیل کمال معنوی جز در سایه تحمل محرومیت مادی امکان پذیر نیست .**

تعالیم درخشان اسلام که بر اساس فطرت انسان استوار است ما را بمطالعه اسرار جهان هستی دعوت میکند و بخواندن کتاب بزرگ خلقت تشویق مینماید ، در صفحات کتاب خلقت هر کلمه‌ای دارای نظم جالب و نظام دقیقی است ؛ در این کتاب گاهی با جرام آسمانی توجه داده شده و گاهی از موجودات متنوع زمین سخن گفته شده است ، در این کتاب اسرار آمیز که بمنظور خواندن درس توحید باید ورق بزیم و بخوانیم بزرگ و کوچک و ریز و درشت باهم تفاوتی ندارند زیرا همانطور که موجودات بزرگ اینجهان ؛ انبوه ستارگان مجموعه کهکشانی ؛ عظمت خیره کننده‌ای دارند ؛ موجودات ریز و کوچک نیز دارای لطافت و دقت جالب توجهی هستند .

پیشوایان بزرگ اسلام که بمنظور جلب نظر و افکار بکتاب خلقت ؛ از اسرار آفرینش سخن میگفتند بهمان اندازه که با جرام بزرگ آسمانها عنایت مینمودند بهمان نسبت بموجودات کوچک زمین توجه داشتند ؛ امیر مؤمنان علی (ع) میفرمود : **انظروا الی الذملة فی صغر جنتها و لطافة هیئتها لا تکاد تنال بلحظ البصر ولا بمستدرک الفکر کیف دبت علی ارضها و صبت علی رزقها تنقل الحبة الی جحرها و تعدها فی مستقرها (۱)** یعنی : « در آفرینش مورچه دقت کنید ، در عین اینکه دارای جثه ریز و کوچک و اندام نازکی است بطوریکه با نگاه بگوشه چشم دیده نمیشود (باید با دقت نگاه کرد تا دید) و باندیشه درک نمیکردد ، چگونه مسیر خود را می پیماید و برای بدست آوردن روزی میشتابد ؛ دانه‌ها را بلانه اش نقل نموده و آنرا در انبار ذخیره میکند ، ...

این افتخار ماست که پیشوای عالیقدر ما قرینها پیش از اینکه حشره شناسان مشهور و مورچه-شناسانی قدم باینجهان بگذارند؛ از عجب بخلقت مورچه سخن میگوید و مسلمانان را برای پی بردن باین حقایق ارزنده و شگفت تشویق و ترغیب مینماید.

ما طبق هدفی که در تشریح این مطالب داریم پس از اینکه بحث را درباره زنبور عسل پایان داده‌ایم اکنون بجهان پراسرار زندگی مورچگان قدم میگذاریم.

زحمات مورچه شناسان

باید توجه داشت که بحث و تحقیق در وضع زندگی مورچگان بمراتب از مطالعه وضع زندگی زنبوران عسل دشوارتر است زیرا شهرهای زنبور عسل (کندو) بیکدیگر شبیه است و انسان اگر یکی از آنها را مورد مطالعه قرار دهد با سرار زندگی همه آنها تقریباً آشنایی گردد ولی وضع زندگی مورچگان بهم شبیه نیست بطوری که هر نوعی از آنها با وضع مخصوصی زندگی می‌کند و لانه خود را بشکل خاصی میسازد حال کسی که بخواهد در زندگی مورچگان مطالعه نماید؛ شبیه مسافری است که در جاده پرانشعابی قدم بر میدارد، آنقدر بیچاره‌ها و خطوط فرعی میرسد که نمیداند از کدام راه برود، اگر توجه نمائید که انواع مورچه از هفت هزار متجاوز است و هر نوع و نژادی دارای چندین توده و هر توده‌ای دارای چندین جسامه و هر جسامه‌ای دارای چندین قبیله و هر قبیله‌ای دارای چندین خانواده بزرگ و هر خانواده بزرگ از چند خانواده فرعی تشکیل یافته است (۱) آنوقت معلوم و روشن میشود که این فن‌دارای چه اندازه زحمت و مشقت است.

لذا هر يك از دانشمندان مورچه‌شناس در اوضاع زندگی بگونه یا چند نوع محدود از مورچگان عمر گرانیها و اوقات عزیز خود را صرف نموده و نتیجه مطالعه خود را بصورت مجموعه ارزنده‌ای بجهان بشریت تقدیم داشته‌اند.

کتابهایی که در این زمینه نوشته شده است بسیار زیاد است بطوری که درباره هیچ حشره‌ای باین اندازه ذخائر علمی بوجود نیامده است «ویلر» آمریکایی استاد حشره شناس دانشگاه «هاروارد» در کتاب خود نام کتب بسیاری که درباره زندگی مورچه است میبرد بطوریکه اسامی آنها فهرست وار یکصدوسی صفحه از کتاب ویرا اشغال کرده است.

تنها در مؤسسه حشره‌شناسی آمریکا واقع در شهر واشنگتن بیست هزار کتاب راجع بمورچه وجود دارد که بعضی از آنها از هشت جلد متجاوز است.

بعضی از دانشمندان برای اینکه مطالعات آنها بر اساس مشاهدات دقیقتری استوار باشد مورچگان را در لانه‌های شیشه‌ای قرار داده‌اند و نخستین کسی که دست‌باین ابتکار زد «رئومور» فرانسوی است که با این طرز جالب و دقیق زندگی پر اسرار این حشره را مورد مطالعه قرار داده و کتابی در این باب برشته تحریر در آورد.

پس از رئومور بزرگترین مورچه شناس اعصار جدید «پرهوپر» می‌باشد که از اهالی ژنو است و کتابی که وی در این زمینه نوشته‌است با اندازه‌ای - سائز اهمیت است که در نزد دانشمندان «انجیل مورچه‌شناسی» لقب یافته است.

در اینجا از ذکر نام مورچه شناس بزرگ دیگر نباید غفلت کرد و او کیش و روحانی معروف «واسمان» آلمانی است این دانشمند با صبر و پشتکار قابل تحسینی زندگی مورچه را مورد مطالعه قرار داده مدت سی سال عمر خود را وقف مطالعه در وضع زندگی مورچگان یغماگر و استعمارکننده نمود وی راجع باین حشره آنقدر کتاب و مقاله نوشته که تنها عناوین آنها ده دوازده صفحه را اشغال میکند.

از قدیمی‌ترین جانوران کرهٔ خاک

مورچه بسیار قدیمی است بطوریکه اگر بخواهیم مبدع پیدایش آنرا در روی زمین پیدا کنیم باید هزار میلیون سال بلکه دو هزار میلیون سال بعقب برگردیم و تازه معلوم نیست که بتوانیم مبدع این جانورا پیدا کنیم (۱) در احواری که از دوره سوم حیات کره زمین باقی مانده لاشه‌های متحجر (فسیل) (۲) مورچه بمقدار زیاد یافت میشود تنها در منطقه دریای بالتیک (۳) واقع در شمال اروپا ۱۱ هزار و هفتصد و یازده نوع لاشه متحجر بدست آمده است این لاشه‌ها بطوریکه نلائم و آثار گواهی میدهد از میلیونها سال باینطرف باقی مانده است.

اعتراض قابل توجهی بمذهوب داروین

از مطالعه لاشه‌های مورچگانی که از میلیونها سال باقی مانده است دانشمندان توانسته‌اند بجزئیات زندگی مورچگان در آن اعصار پی ببرند «موریس مترلینک» میگوید عجیب آنکه وضع زندگی مورچگان چند میلیون سال قبل با وضع زندگی مورچگان امروز فرق نداشته در صورتی که مورچگان امروز چون میلیونها سال بعد از پدران خود بوجود آمده‌اند باید زندگی بهتر و عالیتری داشته باشند «ویلر» دانشمند بزرگ مورچه شناس میگوید این موضوع که در طی

(۱) کتاب مورچگان موریس مترلینک

(۲) فسیل Fossile در اصطلاح زمین‌شناسی عبارت است از آثار و بقایای موجودات

حیوانی یا نباتی که از عهد قدیم در داخل طبقات زمین باقی مانده و متحجر گردیده است.

(۳) دریائی است که از اقیانوس اطلس منشعب شده است.

ملیونها سال تفاوت محسوسی در وضع زندگی مورچه حاصل نشده درخور توجه است زیرا نشان میدهد که تکامل تدریجی (تبدل انواع) بطوریکه برخی از دانشمندان حیوان شناس « و علم الحیات » مامیگویند صحت ندارد بلکه بعکس بطوریکه کتابهای آسمانی میگوید جانوران یکمرتبه و بهمین شکل که ما امروز مشاهده می کنیم (بدون طی مراحل تدریجی برای تکامل) بوجود آمده اند .

یکی از بنیستهای علم امروز

از جمله مطالبی که در اینجا باید توجه داشت این است که دانشمندان مورچه شناس میگویند مورچه در تمام مناطق زمین قاره های آسیا ، آفریقا ؛ اروپا ؛ آمریکا و استرالیا یافت میشود و اگر حیات و تمدن در یکی از این قاره ها قبلاً بوجود میآید طبیعتاً مورچگان نمیتوانستند از آنجا نوسها بگذرند و خود را بهم قاره ها برسانند مثلاً اگر قبلاً حیات در آسیا بوجود میآمد مورچگان نمیتوانستند خود را با آمریکا و استرالیا برسانند و لذا دانشمندان در چگونگی پیدایش حیات بعجز و ناتوانی خود اعتراف میکنند . این موضوع هم از جمله حقایق است که هنوز قدرت علم بان حد نرسیده است که پرده از روی آن بردارد و لذا « موریس مترلینگ » میگوید متأسفانه اطلاعات علمی ما هنوز بدرجه ای نرسیده است که بتوانیم مبدع حیات و تمدن را نشان بدهیم .
مادر آینده درباره زندگی اسرار آمیز مورچه بحث خواهیم کرد .

از اروپائیان هم جلو زدند !

« در سويس با تفاق چند دوست ایرانی و فرنگی بفرودگاه رفتیم تا از چند بانوی ایرانی که آنجا میآمد استقبال کنیم و قتیکه خانمهای ایرانی با آن صورتهای نقاشی شده ، مو ؛ ابرو ؛ مژه ، ... لباسهای آخربن مد ، از هوا پیمایا پیاده شدند یکمرتبه دوستان سویی از ما پرسیدند این خانمها آرتیست هستند ؟ گفتیم نه . پرسیدند « مدیست » هستند ؟ ! گفتیم خیر . پرسیدند « مانکن » هستند ؟ گفتیم نخیر . آنوقت پرسیدند پس چرا خودشان را با این ریخت در آورده اند ؟ ما خاموش ماندیم زیرا پاسخی نداشتیم . »

(اطلاعات شماره ۹۹۳۳)